

مطالعه و بررسی تصویرسازی دیوارهای درمانگاه های دندانپزشکی کودکان شهر تهران با رویکرد نشانه شناسی دهه ۹۰

منصوره یقینی

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز دانشکده هنر

* تورج فشندکی (نویسنده مسئول)

عضو هیئت علمی رسمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز دانشکده هنر استادیار گروه گرافیک

چکیده

مطب ها و سایر مراکز درمانی دندانپزشکی به عنوان مکانهایی به شمار می روند که برای کودکان و همچنین بزرگسالان دارای محیط پرتنش می باشد، لذا تأثیر گرافیک محیطی مراکز درمانی با توجه به شرایط حساس و آسیب پذیری بیماران بسیار حائز اهمیت است. یکی از مؤلفه های بسیار تأثیر گذار در گرافیک محیطی تصویرسازی و نقاشی دیواری میباشند. تصویر عاملی است که هم بر جسم و هم بر روان انسان تأثیر گذار است. در این پژوهش ابتدا به مطالعه تصویرسازی دیواره های مراکز درمانی دندانپزشکی و تأثیرات آن بر بهبود وضعیت روحی کودکان پرداخته می شود و همچنین استیکرهای آماده استفاده شده در فضای داخلی مراکز درمانی را مورد بررسی قرار داده و سپس به بررسی و تحلیل تصویرسازی دیواره های درمانگاه های دندانپزشکی که به صورت رندوم از سطح شهر تهران گردآوری شده اند، پرداخته می شود و آسیبهای روحی و روانی کودکان و ترس کودک از محیط درمانی را بیان خواهد کرد و به چگونه بودن و چرایی وضعیت مسئله پرداخته خواهد شد و راهکارهایی در جهت بهبود فضا ارائه داده میشود. روش تحقیق توصیفی و تحلیلی بوده و روش گردآوری داده ها بصورت مشاهده میدانی و مطالعه کتابخانه ای است. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان می دهد که تصویرسازی و نقاشی دیواری بنا بر فیزیک خود و همچنین تأثیرات روان شناختی خاص خود می توانند تأثیرات مشخصی را بر بیماران به جا بگذارند و طراح با ایجاد محیطی مناسب و مطبوع با استفاده از رنگها به طور مستقیم و غیرمستقیم در وضعیت روحی و روانی بیمار تأثیر می گذارد و عوامل تنش زا را برطرف می کند.

کلمات کلیدی: گرافیک محیطی، بیمارستان، کودکان، تصویرسازی، نقاشی دیواری، وضعیت روحی

انسان بوسیله دیدن اطلاعات زیادی را پردازش می کند و باعث می شود که روی ضمیر ناخودآگاه وی تاثیر داشته باشد. مخصوصا محیط های ناشناخته تاثیر بیشتری بر روی انسان خواهد گذاشت. کلینیک دندانپزشکی مکانی است که همه افراد برای یک بار هم که شده تجربه حضور در آن را خواهند داشت. تصور غالب موجود بخاطر سر و صداها و ناشناخته و همچنین دستگاههای مورد استفاده در کلینیک دندانپزشکی محیطی ترسناک و پر از تنش و استرس می باشد، نتیجه این نگرش به وجود کلینیک هایی بدون توجه به به طراحی مناسب فضا و صرفا فضایی برای درمان بدون در نظر گرفتن فاکتورهای طراحی بر می گردد. در شرایط فعلی کلینیک های دندانپزشکی مکانی فاقد هویت گرافیکی محسوب شده و به رفع کامل نیازهای روانی، احساسی، عاطفی و درمانی بیماران نمی پردازد. در مقاله حاضر به بررسی نقش دانش تصویرسازی در ارتقاء سلامت روان و بهبود فرایند درمان پرداخته شده است. هدف از انجام این پژوهش کمک به کاهش میزان استرس و اضطراب ایجاد شده از فضای ناشناخته دندانپزشکی بوسیله تصویرسازی دیوارهای درمانگاه های دندانپزشکی برای کودکان می باشد که زمینه ساز استرس از این محیط در دوران بزرگسالی است.

برای دستیابی به اهداف مذکور با روش میدانی به گردآوری داده ها با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و اسنادی راهکار هایی خاص برای طراحی کلینیک دندانپزشکی ارائه شده است که سبب ایجاد محیطی مطبوع در فرایند درمان می گردد. از نتایج حاصل از این پژوهش به نظر می رسد به غیر از معماری محیط، منظر و مبلمان فضا (رنگ، نور، بافت)، تصویرسازی دیواره های دندانپزشکی بوسیله یکی از روشها مثل داستان سرایی می توانند تاثیر مستقیم در بهبود فرایند درمان داشته باشند.

۲ بیان مسئله

طراحی بصری درمانگاههای دندانپزشکی کودکان، از آن دسته مکانهای درمانی و بهداشتی است که حساسیت خاص خودش را دارد، چراکه بر حالات روحی و روانی کودکان در مواجهه با مراجعه به دندانپزشک به شدت تاثیر می گذارد. تصور کنید که با فرزندتان وارد یک درمانگاه دندان پزشکی می شوید که طراحی بصری نامناسبی دارد، یعنی این که قدم به محیطی می گذارید که در طراحی آن نیازهای کودکان را در نظر نگرفته اند، همین بی توجهی سبب تشدید ترس و اضطراب در فرزند شما یا هر کودک دیگری خواهد شد و مطمئن باشید عدم توجه به این موضوع تاثیرات منفی را در پی خواهد داشت. اهمیت توجه به روانشناسی کودک با رویکرد نشانه شناسی رنگ و المان های تصویری در نحوه طراحی فضاهای درمانی و استفاده مناسب از رنگها و الگوهای خاص فضای داخلی در محیطهای ویژه کودکان باعث کاهش میزان ترس و اضطراب در آنان خواهد شد. در نتیجه در طراحی درمانگاههای دندانپزشکی کودکان با بهره گرفتن از روانشناسی کودک با رویکرد نشانه شناسی رنگ و المان های تصویری، می توان سبب ارتقا فضای درمان شده و تجربه خوشایندتری را در روند درمان برای کودک و پزشک معالج ایجاد کرد. اهمیت این موضوع با این رویکرد به این خاطر زیاد و ضروری است که بزرگسالان به دلیل مواجهه با ترس های دوران کودکی در فرآیند درمان دارای فوبیای حضور در مراکز درمانی دندانپزشکی هستند و اکثرا این محیط را با استرس فراوان تجربه کرده اند.

بر اساس مشاهدات عینی و تحقیقات میدانی به عمل آمده به صورت رندوم از درمانگاه های دندانپزشکی اطفال سطح شهر تهران به خصوص بخش دولتی و بیمارستانی به این نتیجه رسیده شد که متأسفانه به این مقوله ارزش و اعتبار کافی پرداخته نشده است و بیشتر از پوستر و استیکر انیمیشنی آماده استفاده شده است که کاملا با این موضوع به صورت سلیقه ای برخورد شده است این شخصیت های کارتوننی بیشتر مناسب فضای مهد کودک ها بوده و تاثیری در میزان کاهش اضطراب و استرس کودک نداشته و حتی ممکن است که کودک بعدها با دیدن این انیمیشن و کارتون مورد علاقه اش دچار اضطراب ناخواسته شود. لذا برای این مکان های درمانی نیازمند تصاویری مناسب و درخور محیط می باشد که بتوان هم بار علمی جذابی را به همراه داشته باشد و همچنین سرگرم کننده نیز باشد و حتی گاهی دستیار و پزشک با داستان سرایی از روی این نقاشی ها فضای جدید و کم استرسی را برای کودک به ارمغان بیاورد مثلا کارکتر سازی دندان در قالب یک خانواده مثل مادر، پدر، کودک و اینکه مسواک و نخ دندان و خمیردندان دوستان خانوادگی آنها هستند. یا اینکه از کاکترهای آماده انیمیشنی بصورت رویکرد نشانه شناسی استفاده شود مثل کارکتر باز لایتر که یک شخصیت ابر قهرمان تکاور فضایی در کارتون اسباب بازی ها می باشد و می تواند شجاعت و مقابله با ترس ها را به کودکان القا کند.

یا اینکه از اشکال انتزاعی با رویکرد نشانه شناسی استفاده شود که خود بحث قابل تاملی است. و دیگر رویکردها که از حوصله این بحث خارج می باشد.

متأسفانه در خصوص عکاسی در این زمینه همکاری های لازم از مراکز دولتی مثل بیمارستان مفید وحتى دانشکده دندانپزشکی دانشگاه آزاد رخ نداد و تنها با مشاهده عینی به عمل آمده دیده شد که بیشتر فضا یا خالی از هر نوع تصویرسازی می باشد و یا با استفاده از استیکر و برچسب های آماده کارتونی به صورت سلیقه ای تزئین شده است. طبق پیشینه تحقیق و بررسی های به عمل آمده راجب بررسی رنگ و فرم در محیط های درمانی تحقیقات لازم انجام شده است اما راجب اینکه آیا کارکتر سازی و تصویر سازی های ویژه در حوزه های درمان بخصوص دندانپزشکی می تواند به آرامش کودک کمک کند تحقیقی صورت نگرفته است لذا هدف پژوهشگر از انجام این پژوهش رسیدن به کارکتر های تصویری مطلوب با استفاده از نشانه شناسی رنگ ها و المان های مناسب تصویری فضاهای درمانی با رویکرد داستان پردازی در جهت کنترل میزان استرس کودکان و کاهش ترس آنان از فضاهای درمانی بخصوص دندانپزشکی است. روش تحقیق در مورد این موضوع به صورت کتابخانه ای است و با بررسی و مطالعه شناخت رنگ و المان ها و تصاویر و کارکتر ها در بوجود آوردن شکل صحیح تصاویر به صورت کارکتر سازی و داستان سرایی و چیدمان آنها در فضای درمانی می توان گام برداشت.

۳ اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

در تحقیقات قبلی به عمل آمده بیشترین رویکرد نسبت به فرم و رنگ محیط در مراکز درمانی بر میزان خلاقیت و تاثیر آن بر درمان شکل گرفته است. ضرورت این تحقیق از باب نشانه شناسی تصاویر و پوستره های بکاررفته در درمانگاه های دندان پزشکی اطفال بر میزان کاهش اضطراب ناشی از درمان می باشد که بر اساس نشانه شناسی رنگ ها و تصاویر بتوان بهترین تصویر و کارکترسازی هایی انجام داد تا از میزان اضطراب کودکان کاسته و درمان بهتری صورت گیرد.

۴ روش تحقیق

روش تحقیق توصیفی و تحلیلی بوده و روش گردآوری داده ها بصورت مشاهده میدانی و مطالعه کتابخانه ای است.

۵ جامعه و حجم نمونه

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلینیک های خصوصی ویژه اطفال و درمانگاههای دولتی که ویژه اطفال کار درمانی دندانپزشکی را انجام می دهند که به صورت کاملاً تصادفی در سطح شهر تهران مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته اند که شامل درمانگاه دندانپزشکی کودکان مفید، درمانگاه دندانپزشکی بانک ملت، درمانگاه دندانپزشکی کودکان بیمارستان بهرامی، درمانگاه دندانپزشکی بزرگمهر، کلینیک دندانپزشکی کودکان زهره، کلینیک دندانپزشکی کودکان فرهنگیان است، دانشگاه آزاد واحد دندانپزشکی و... است. نمونه های مورد مطالعه در محیط دندانپزشکی شامل یونیت، دیوارهای دندانپزشکی، یونیفرم پرسنل، گرافیک محیطی موجود مورد بررسی قرار گرفت.

۶ روش جمع آوری اطلاعات

۱- فیش برداری و خلاصه نویسی کتب، مقالات و پایان نامه ها، پایگاه های اطلاعاتی و پژوهش های مرتبط با موضوع شیوه ی کتابخانه ای

۲- بررسی و تجزیه و تحلیل تحقیق های میدانی که شامل دیوارهای دندانپزشکی و گرافیک محیطی درمانگاه های مورد مطالعه

۷ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این پژوهش تحقیقات به صورت کیفی مورد ارزیابی قرار گرفته است. در تحقیقات کیفی محقق می تواند از طریق استدلال قیاسی و استقرایی، تمثیل و تشبیه، نشانه یابی، تجرید و تشخیص تفاوت و تمایز، مقایسه و... که همگی به کمک تفکر و تعقل و منطق صورت می پذیرد داده های گردآوری شده را ارزیابی و تجزیه و تحلیل نموده، با ذهن مکاشفه ای خود نتیجه گیری کند (حافظ نیا،

۱۳۸۵، ۲۳۳) پژوهشگر تلاش کرده است تا با استدلال عقلانی و رویکرد نشانه‌شناسی، منطق و تفکر یافته‌ها، اطلاعات بدست آمده را بر مبنای روشهای صحیح تحقیق بر اساس اصول ومبانی هنرهای تجسمی و همچنین علم روان شناسی تجزیه و تحلیل نماید.

۸ اهداف مشخص تحقیق

هدف از انجام این پژوهش رسیدن به تصاویر مطلوب با استفاده از نشانه‌شناسی رنگ ها و المان های مناسب فضاهای درمانی در جهت کنترل میزان استرس کودکان و کاهش ترس آنان از فضاهای درمانی بخصوص دندانپزشکی می باشد. پژوهشگر قصد دارد با توجه به علم نشانه‌شناسی و تصویر سازی ایجاد خلق کارکترهای مخصوص برای فضاهای درمانی کلینیک های دندانپزشکی کودکان با رویکرد داستان پردازی در جهت کنترل میزان استرس کودکان و کاهش ترس آن از فضاهای درمانی بخصوص دندانپزشکی گامی موثر و نو بردارد کار باید به صورت رنگ اکرولیک روی دیوارهای درمانگاه ها اجرا شود. یا اینکه می توان کار را بر روی پوستر های بزرگ پنجاه در هفتاد چاپ و به صورت تابلو بر روی دیوارها نصب گردد.

۹ پرسش های اصلی

- ۱- تصویر سازی دیوارهای دندانپزشکی با رویکرد نشانه‌شناسی چه تاثیری بر کودکان برجای میگذارد؟
- ۲- چه نوع کارکتر هایی مناسب فضای دندانپزشکی کودکان می باشند و رنگ های به کار رفته در آن چگونه باید باشد؟

۱۰ پرسش های فرعی

- ۱- چقدر طراحی محیط و چیدمان وسایل می تواند بر میزان کاهش استرس کودکان مفید باشد؟
- ۲- محدوده سنی افراد تحت درمان در حوزه دندانپزشکی کودکان چند سال است؟

۱۱ تجزیه و تحلیل دندان پزشکی کودکان شهر تهران

در فصل پیشرو داده های های جمع آوری شده از نظر عناصر بصری، رنگ و نوع ترکیب بندی المان ها و همچنین تاثیری که بر روان کودکان قرار می گیرد به صورت توصیفی-تحلیلی مورد تحلیل قرار گرفته است.

- بررسی دندان پزشکی کودکان بانک ملت واقع در منطقه شش تهران

- تحلیل نشانه های بصری:

بررسی بافت: در این مطب از از دیوار پوش خاصی استفاده نشده بافت دیوار پوش و کابینت ها ساده و یکدست می باشد پس از بافت لمسی خاصی برخوردار نیست اما در کل فضا از المان های زیادی استفاده شده است مثل نقاشی های کودکان، تصاویر، ساعت، مونیتور و دستگاه هایی که روی کابینت ها قرار دارد باعث شده که بافت فضا شلوغ به نظر بیاید در این بافت هیچ هارمونی دیده نمی شود.

- **بررسی فرم:** فرم های این فضا ساده در قالب مربع به چشم می خورد اما استیکر و نقاشی های دیواری اغلب از فرم منحنی استفاده شده است و این تضاد با فرم قالب مربع ، فرم فضا را متعادل کرده و از خشکی فرم مربع کاسته شده .

- **بررسی تصاویر:** تصاویری که در این فضا به کار رفته تصاویر کمدی-کارتونی می باشد از یک کارتون برای مفهوم خاص استفاده نشده است و چون صرفا این ها اغلب انیمیشن های محبوب کودکان است از آن ها استفاده شده مثلا بخشی از فضا تصویر میکیموس است بخش دیگر تصویر باب اسفنجی که دو انیمیشن متفاوت با زمان ساخت و معانی متفاوت است.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی این فضا نا متعادل شلوغ است این ترکیب بندی بدون هیچ نظم و اصولی چیدمان شده است حتی در ترکیب بندی تصاویر دیواری، برخی از قسمت ها بسیار شلوغ یا بسیار خلوت است.

- **بررسی رنگ:** رنگ این فضا بر خلاف دیگر المان ها، به نظر می رسد که با دقت نظر انجام شده باشد. رنگ آبی در کنار رنگ سفید رنگ های سردی است که با انتخاب رنگ زرد در نقاشی های کارتونی این فضای زرد تلطیف شده است. بیشتر رنگ فضا از رنگ

آبی و سفید تشکیل شده اما چون تشعشع رنگ زرد زیاد است و در کنار رنگ آبی و رنگ سفید رنگ غالب می شود، لذا مقدار کمتری از رنگ زرد استفاده شده تا بر رنگ آبی غالب نباشد.

- بررسی روانشناختی:

بافت این فضا به خاطر شلوغی و بی نظم بودن احساس کلافگی بی ثباتی و پرش اندیشه را در مریض ایجاد کرده و باعث می شود تا ترس ناشی از معالجه در کودکان بیشتر شود. بهتر بود بجای شلوغ کردن فضا با تصاویر بی ارتباط از بافت یکدست با تصاویر هماهنگ و مرتبط استفاده می شد و تداخل بصری کاهش داده می شد. این بی نظمی و تداخل، گنگی و گیجی را برای بیمار به همراه می آورد. اما استفاده از فرم منحنی اضطراب را کاهش می دهد و شاید کمی اثرات بی نظمی بافت را جبران کند.

تصویر ۱: دندان پزشکی کودکان بانک ملت واقع در منطقه شش تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان بزرگمهر واقع در منطقه یازده تهران:

-تحلیل نشانه های بصری

این مکان دارای بخش مجزا برای دندانپزشکی کودکان می باشد.

- **بررسی بافت:** در این بخش از بافت لمسی خاصی استفاده نشده ولی از دیوار پوش تصویری برای کودکان استفاده شده دیوار پوش ها علیرغم اینکه بافت ساده دارد رنگ و تصاویر فانتزی برای کودکان دارد بودن تصاویر در این دیوارپوش آن را از یکدستی خارج کرده و طرح جذابی به محیط داده است به نظر می آید طراح با دقت نظر این دیوار پوش را انتخاب کرده چون اولاً از تصاویر انیمیشن های خاص استفاده نشده ثانیاً در عین مینیمال بودن جذابیت بصری ایجاد کرده است. هماهنگی در چیدمان این کاراکترها بر روی دیوار دیده می شود

- **بررسی فرم:** با توجه به تصاویر دیوار پوش و انتخاب صندلی فرم غالبی که در این مکان دیده می شود فرم منحنی است، فرمی که ساده است ولی فرم منحنی بر گرفته از دایره است و هر حسی که دایره ایجاد می کند به شکل کمتری با دیدن فرم منحنی نیز ایجاد می شود طراح حتی به فرم ساعت دیواری توجه داشته و ساعت دیواری به شکل دندان است اما فرم دستگاه ها و کابینت ها فرم استاندارد دارد و تغییر خاصی در ساخت دکور آن ها دیده نمی شود.

- **بررسی تصاویر:** تصاویر به کاررفته بر دیوار پوش این مطب به شکل فانتزی شامل فیل، زرافه، ماهی، ماهیگیر، خفاش، گورخر، ببر، خرس، گل می باشد. که به برخی از نمادها پرداخته می شود فیل در فرهنگ های گوناگون تقریباً معانی متفاوتی دارد. در ایران باستان نماد سروری، گنج و خبرهای خوش است.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** این فضا از ترکیب بندی مینیمال برخوردار است ولی در عین حال چون برای کودکان طراحی شده خشکی و سردی ترکیب های مینیمال را ندارد هر المان به درستی در جای خود قرار دارد. طراح در این مطب با زیبایی نقاشی های کودکان را در این کادر قرار داده که مانع از شلوغی فضا شود.

- **بررسی رنگ:** رنگ های به کار رفته در این فضا به مانند دیگر عناصر چیدمان شده با دقت انتخاب شده رنگ آبی رنگ سرد در کنار رنگ سبز روشن (سبز زرد) که رنگ گرمی است علی رغم اینکه دو رنگ متفاوت است اما هارمونی زیبایی دارد.

- **روانشناختی:** بافتی که در این فضا از ایجاد اشکال بر روی دیوار شده بافت شلوغ و نا منظمی نیست همین مطلب باعث شده حس کلافگی که تشدید کننده حس ترس است از بین برود به جهت خط منحنی احساس آرامش ایجاد می کند در دایره نماد آسمان و پاکی است لذا حس عمیق آرامش توام با شادی را در بیننده ایجاد می کند. فرم منحنی نیز بخشی از فرم دایره است و همان تاثیرات دایره را به حس ملایم تر در بیننده ایجاد می کند دایره نسبت به فرم مربع جلب توجه بیشتری ایجاد کرده و استفاده از این فرم به شکل غالب، [چون باعث جلب توجه است] نوعی خوشامدگویی به کودکان در ابتدای ورود به مطب است.

تصویر ۲: دندان پزشکی کودکان بزرگمهر واقع در منطقه یازده تهران، منبع تصویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان دانشگاه آزاد واقع در منطقه سه تهران

-تحلیل نشانه های بصری

متاسفانه دانشگاه آزاد، علی رغم ارائه برگه معرفی نامه از سوی دانشگاه پژوهشگر همکاری لازم را جهت عکاسی انجام نداد و مسئولین، پژوهشگر را ارجاع به سایت دانشگاه دادند.

- **بررسی بافت:** این فضا از بافت لمسی برخوردار نیست ولی چون برای دانشگاه طراحی شده لذا یونیت های زیادی در آن قرار گرفته است که از لحاظ بصری بافت فضا را بسیار شلوغ کرده است کف پوش و دیوار پوش از سنگ است که متریال سختی می باشد هیچ بافت جذابی در این فضا دیده نمی شود و هیچ طراحی خاصی برای کودکان انجام نشد است.

- **بررسی فرم:** در این مکان فرم خاصی به کار نرفته فرم کابینت ها و یونیت ها فرم استاندارد دارد و برای این محیط کابینت خاصی طراحی نشده است که بهتر بود برای زیبا تر شدن و متناسب شدن این مکان برای کودکان طراحی کابینت و کمد خاص با فرم های منحنی طراحی می شد.

- **بررسی تصاویر:** تصاویر خاصی در این فضا دیده نمی شود جز یکی دو تا تابلو اعلانات که با تصویر سازی فی الواقع سعی کرده که کودکان را تشویق به بهداشت دهان و دندان بکند که در محیط شلوغ بزرگ سالن دندان پزشکی این اعلانات دیده نمیشود و هیچ توجهی برای بیننده ایجاد نمی کند.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی فضا بسیار شلوغ است در حقیقت چیدمان منظمی ندارد هیچ چیز جذابی برای کودکان نیز دیده نمی شود.

- **بررسی رنگ:** رنگ این فضا در کل رنگی متمایل به کرم و قهوه ای دارد یونیت ها سبز و صورتی هستند ولی دیواره ها سنگ کرم قهوه ای دارد و پرده ها نیز همین رنگ است لذا رنگ کل فضا به نظر کرم متمایل به قهوه ای دیده می شود.

- **بررسی روانشناختی:** بافت بصری این فضا بسیار شلوغ است این بافت ترس و اضطراب را در مریض افزایش می دهد و چون جمعیت در این فضا زیاد است ترس ناشی از دندان پزشکی در یک بیمار بر روی بیمارهای دیگر بالاخص کودکان تاثیر می گذارد. رنگ ها نسبتا گرم است ولی به علت متمایل بودن به قهوه ای حس تنش را بیشتر می کند به این علت که تونالیت های رنگ قرمز (قهوه ای گرم متمایل به قهوه ای) زیاد است و چون از دیوار پوش این رنگ استفاده شده رنگ سبز و صورتی یونیت ها غالب بر رنگ قهوه ای نشده است بافت سنگ که بافت سرد و صیغلی است هیچ گونه انعطافی با حال و هوای کودک ندارد بافت سنگ اغلب برای مکان های عمومی گذر مثل مترو و مکان های رسمی مثل ادارات مناسب است نه مکان هایی که کودکان در آن جا رفت و آمد دارند.

تصویر ۳: دندان پزشکی کودکان دانشگاه آزاد واقع در منطقه سه تهران؛ منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان دانشگاه شهید بهشتی واقع در منطقه یک

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** این فضا از بافت لمسی خاصی برخوردار نیست ولی چون برای دانشگاه طراحی شده از یونیت های زیادی برخوردار است و برای قسمت معاینه کودکان دو یونیت تعبیه شده است که به خاطر کوچک بودن اتاق مورد نظر از لحاظ بصری بافت فضا را بسیار شلوغ کرده است کف پوش به رنگ آبی و دیوار پوش از جنس آلومینیوم است، آلومینیوم عنصر سردی می باشد ولی با رنگ سفید سرمای آن پوشیده شده است و برای نظافت مناسب می باشد هیچ بافت جذابی در این فضا دیده نمی شود و هیچ طراحی خاصی برای کودکان انجام نشده است پنجره ها قاب بندی تیره دارد و صندلی ها نیز رنگ آبی دارد که آبی در کنار دیوارهای سفید باعث آرامش محیط شده است.

- **بررسی فرم:** در این مکان نیز مثل مکان قبلی فرم خاصی به کار نرفته فرم کابینت ها و یونیت ها فرم استاندارد دارد و برای این محیط کابینت خاصی که دارای المان بصری قابل توجه برای کودکان باشد طراحی نشده است فرم قالب بر این مکان فرم مربع است بخاطر چهارچوب پنجره ها و شکل کلی خود بخش این فرم از لحاظ بصری بر دیگر فرم ها غالب است.

- **بررسی تصاویر:** هیچ گونه تصویر خاصی که برای تشویق به بهداشت و یا لذت و آرامش این مکان باشد تعبیه نشده است.

- بررسی ترکیب بندی المان ها: ترکیب بندی فضا به علت کوچک بودن فضا به نظر شلوغ می آید. چیدمان منظمی ندارد و برای کودکان نه تنها جذاب نیست بلکه دافعه دارد البته در یک اتاق کودک سعی شده که از رنگ ملایم آبی و سفید استفاده شود ولی در عین حال این اتاق نیز کاملا برای کودکان طراحی نشده و طراح راجع به موضوع کودک فکری نکرده است.

- **بررسی رنگ:** رنگ این فضا آبی و سفید است و رنگ صندلی ها و قاب پنجره ها آبی و سفید نیز تعبیه شده است که بخاطر کوچک بودن فضا این حرکت باعث بزرگ جلوه دادن فضا می شود. کف پوش آبی و یونیت آبی باعث آرامش فضا می شود.

- **بررسی روانشناختی:** همانطور که ذکر شد بافت بصری این فضا بسیار شلوغ است این بافت ترس و اضطراب را در مریض زیاد می کند و مانند محیط دندان پزشکی دانشگاه آزاد چون جمعیت در این فضا زیاد است ترس ناشی از دندان پزشکی در یک مریض بر روی مریض های دیگر بالاخص کودکان تاثیر می گذارد. رنگ ها سرد و روشن است و به علت متمایل بودن به روشن سعی شده که حس تنش را کم کند ولی با این حال کوچک بودن فضا باعث در هم تنیدگی عناصر می شود که این نیز باعث تاثیر تنش هر بیمار بر دیگری می شود. بافت کف پوش ها هیچ گونه انعطافی با حال و هوای کودک ندارد با اینکه سعی شده از رنگ آبی و کف پوش

ساده ای استفاده شود اما رنگ آبی و سفید هم رنگ سردی است که بهتر بود برای کنتراست و تنوع کمی رنگ گرم استفاده شود که از سردی این رنگ بکاهد.

تصویر ۴: دندان پزشکی کودکان دانشگاه شهید بهشتی واقع در منطقه یک، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان فرهنگیان واقع در منطقه ده تهران

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** در این مطب بافت لمسی خاصی دیده نمی شود و از دیوار پوش خاصی استفاده نشده است بافت دیوار پوش و کابینت ها ساده و یک دست است ولی کل فضا از عناصر زیادی استفاده شده است نقاشی های کودکان، تصاویر، برجسب ها، مونیتور، عروسک های آویز، دستگاه ها و.... اینها باعث شده که بافت فضا شلوغ و سرسام آور به نظر بیاید در این بافت هیچ هارمونی دیده نمی شود، هیچ نظمی در چیدمان فضا به کار نرفته است مثل بافت پرده با استیکر های نا هماهنگ دیواری و یا در ارتفاع نزدیک به سقف از برجسب های ریزی استفاده شده و دیده نمی شود در کنار آن از استیکر های بزرگ استفاده شده است این بافت از لحاظ بصری بسیار بی نظم است و هماهنگی از لحاظ دیداری ندارد قسمت هایی از بافت بسیار ریز در کنار بافت بسیار درشت قرار دارد و این بی نظمی از همان ابتدا کاملاً به چشم می آید و آزار دهنده است.

- **بررسی فرم:** فرم این فضا مانند بافت بصری این فضا نا هماهنگ است طراح سعی کرده از تمام المان هایی که برای کودکان جذاب است استفاده کند (مثل عروسک های آویز و استیکر و نقاشی کودکان و مونیتور و وسایل بازی و پرده طرح دار و...) اما بی توجه به بافت و فرم و تصاویر هماهنگ همه المان ها را یک جا به کار برده است بدون اینکه انگیزه ای برای چیدمان و توجه به احساسات کودکان داشته باشد به طور مثال ورودی اتاق انتظار بخاطر کوچک بودن فضا و در ورودی کنار روشویی و پنجره روی در بیشتر به کمد دیواری شبیه است تا اتاق انتظاری برای کودکان. فرم ها نیز کاملاً نا منظمند آویز های سقف عروسک های پولیشی دیده می شود و بروی دیوار استیکر های بزرگ و کوچک که با عروسک های پولیشی نا هماهنگ است.

- **بررسی تصاویر:** تصاویر نیز از این بی نظمی بی بهره نیست و شوربختانه از تصاویر کارتونی محبوب و فانتزی کودکان استفاده شده تصویر میکی موس، تصویر باب اسفنجی، کیتی، مرد عنکبوتی، وینی پو، گربه های اشرافی، است که این نماد ها کاملاً با دندانپزشکی بی ارتباط است و حتی از نظر نشانه شناسی هیچ ارتباطی با یکدیگر ندارند.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** فرم های نا متناسب این فضا، ترکیب شلوغ و به هم ریخته ای ایجاد کرده است این مطب چنان با چیدمان نا هماهنگ و بی توجه به احساسات انسان بالاخص کودکان طراحی شده که در نگاه اول این اطمینان را به بیننده می دهد که اینجا نه از طراح بلکه با سلیقه شخصی افراد مختلف در زمان های مختلف دیزاین شده است. مثلاً اتاق انتظار تصاویر کوچکی بر دیوار است که در کنار اسباب بازی ها یک ترکیب نا متناسب را به وجود آورده یا عروسک های آویز با استیکر ها و با نوار دیواری و فرم پرده خیلی نا مناسب است بخشی از دیوار نزدیک سقف استیکر های ریز در کنار استیکر های بزرگ یک فضای نا امنی ایجاد کرده است عکس های که از نقاشی های کودکان روی دیوار است به میزان شلوغی فضا اینقدر محدود است که دیده نمی شود.

- **بررسی رنگ:** این فضا رنگ صورتی، سفید و کرم و قهوه ای دارد. استیکرهای رنگ های متنوع دارد و رنگ ها کاملاً نا هماهنگ است و هارمونی ندارد و رنگ صورتی بخاطر دیوار پوش و صندلی ها غالب بر رنگ های دیگر است.

- **بررسی روانشناختی:** بافت و فرم شلوغ و سرسام آور این مطب و رنگ صورتی که جنب و جوش را در کودکان بالا می برد مناسب مطب دندان پزشکی نمی باشد. فضای این مطب در بیننده حس سرسام آور و خستگی ایجاد می کند و ورودی اتاق انتظار بخاطر کوچک بودن فضا و در ورودی کنار روشویی و پنجره روی در کاملاً حس ترس خوف و تنهایی را به کودک می دهد گرچه سعی شده از اسباب بازی در این فضا استفاده شود ولی حس انتظار همراه با ورود به فضایی خفه (مثل کمد) را به کودک می دهد و لحظات انتظار را برای کودک طولانی تر و مضطرب تر می کند. در مورد تصاویر نیز با تاسف از کارتون های محبوب کودکان استفاده شده و این احتمال هست که کودک با دیدن انیمیشن به یاد این فضای بی نظم و پر از اضطراب بیفتد. ترکیب بندی این فضا نا امنی و کلافگی ایجاد می کند و کودکان را بسیار زود خسته و عصبی می کند و اضطراب ناشی از درد دندان را زیاد می کند.

تصویر ۵: دندان پزشکی کودکان فرهنگیان واقع در منطقه ده تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان بیمارستان مفید واقع در منطقه چهار تهران

بیمارستان مفید دارای یک بخش دندانپزشکی کودکان می باشد که به دلیل عدم همکاری مدیریت و پرسنل امکان عکاسی از بخش میسر نشد و تنها به بررسی وضعیت قسمت انتظار و درب ورودی بخش اکتفا شد. شایان ذکر است حتی اجازه بازدید از بخش به پژوهشگر داده نشد. در کل به نظر می رسد فضای درمانی که مخصوص کودکان است از هیچ نوع دیزاین خاصی که مخصوص کودکان باشد بویی نبرده است.

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** در این مکان نه از دیوار پوش خاصی استفاده شده نه کف پوش مناسبی کف پوش این مکان سنگ گرانیست است بافت خاصی که غالب بر محیط باشد ندارد.

- **بررسی فرم:** هیچ فرمی که قابلیت مناسبی برای محیط کودکان باشد ندارد جز یک دستگاه بازی کودک می توانست در پشت این صورتک قرار بگیرد و همراه وی از او عکاسی کند این دستگاه صورتک در بخش ورودی بیمارستان واقع شده بود. در کل فضای بیمارستان مفید فرمی خشک و بدون هیچ المان بصری جذاب برای کودکان بود.

- **بررسی تصاویر:** تنها تصویری که برای کودکان دیده می شود استفاده از دو تابلوی اعلانات است که یکی از آن ها راهنمایی کودک برای اتاق شیمی درمانی است و حتی تابلوی راهنمای ورود به بخش کودکان دندانپزشکی بدون هیچ دیزاین خاصی که مخصوص کودکان باشد طراحی شده است. حتی طراحی در ورودی بخش مانند طراحی در ورودی به زندان می باشد که حتی بزرگسال با دیدن این در و نرده های آهنی احساس حس زندان به وی منتقل می شود.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی این فضا خشک ساده و بی تنوع است کاملاً محیطی برای بزرگسالان و میان سالان است و هیچ جذابیتی برای کودکان ندارد.

- **بررسی رنگ:** رنگی که غالب به نظر می رسد رنگ طوسی و کرم است هم بخاطر کف پوش سنگ و هم برای صندلی ها اما درها کرم متمایل به قهوه ای می باشد. رنگ کرم یک رنگ خنثی است و سردی رنگ طوسی را از بین می برد ولی هر دو رنگ مناسب فضای درمان کودکان نمی باشد و هیچ حس شادی و آرامشی را به کودک منتقل نمی کند.

- **بررسی روانشناختی:** این محیط هیچ المان و چیز تاثیر گذاری برای کودکان ندارد بلکه برعکس این فضا برای کودکان دافعه دارد ترس ناشی از درمان را زیاد می کند و احساس تنهایی نا خوشایندی برای کودک ایجاد می کند مخصوصا درهای ورودی هر قسمت که احساس زندان را به بیماران منتقل می کند.

تصویر ۶: دندان پزشکی کودکان بیمارستان مفید واقع در منطقه چهار تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان نگین واقع در منطقه شانزده تهران

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** در این مرکز از بافت لمسی خاصی استفاده نشده ولی از دیوار پوش تصویری بسیار خلاقانه ای برای کودکان استفاده شده دیوار پوش مجموعه ای از نقاشی کودکان است که این فضا را از یک دستی خارج کرده و طرح جذابی به محیط داده است به نظر می آید طراح با دقت نظر این دیوار پوش را انتخاب بافت منظم و یک دست در عین حال شاداب بر روی دیوار دیده می شود که محیط را برای کودکان ملموس می کند بخشی از دیوار نیز از طرح های فانتزی استفاده شده که بافت متفاوتی دارد اما بخش اعظم آن از نقاشی کودکان استفاده شده است که طراح با دید درست خلاقانه فضا را برای کودکان آماده کرده است

- **بررسی فرم:** فرم خاصی در این فضا دیده نمی شود کمد ها فرم دیوار و صندلی ها فرم های استاندارد هستند برای این کلینیک کابینت یا کمد خاصی که مشخصا برای کودک باشد طراحی نشده است اما کمد ها به علاوه کاغذ های نقاشی کودکان همه فرم مربع دارد به نوعی می توان گفت فرم غالب در این مطب فرم مربع است و در قسمت انتهایی مرکز در طبقه ها عروسک هایی برای کودکان قرار داده شده.

- **بررسی تصاویر:** جدا از نقاشی های کودکان که بخشی از دیوار پوش است تصاویری که در این فضا دیده می شود جغد و شیر و میمون است جغد در در ایران باستان نماد دانایی به شمار می رفته است، ولی امروزه در اکثر مناطق ایران، جغد را نماد بدیمنی می دانند. در ادبیات کهن ایران باستان، جغدها پرندگانی هستند که به بقیه حیوانات پند و اندرز می دهند. شیر نیز در اندیشه مردمان خاور باستان نماد شهریاری و دلاوری است، چنان که نامش بر بسیاری از شاهان نهاده شده. نمادی است سلطنتی و نشانه ای از شجاعت و قدرت، مصریان از سر بزرگداشت، نام های هخامنشی را با نگاره شیر می نوشته اند و شاهنامه اشاره به نشستن شیر بر درفش ایران دارد.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** گرچه در این مرکز دیوار پوش ها طرح ها و عروسک ها به طور کلی مجموع این ها بسیار پر تراکم است اما رنگ سفید غالب در این فضا مانع احساس شلوغی برای مخاطب می شود و این شلوغی باعث شده رنگ سفید متعادل کند .

- رنگ: رنگ غالب این فضا سفید است که بسیار هوشمندانه از این رنگ استفاده شده است بخاطر شلوغی دیوار پوش ها ترکیب بندی شلوغ فضا این رنگ به کار رفته است تا از شلوغی فضا بکاهد و با اینکه ترکیب بندی این فضا مینیمال نیست اما رنگ سفید حس طراحی مینیمال را به وجود می آورد رنگ آبی نیز بعد از رنگ سفید در این مکان دیده می شود که ترکیب آبی با سفید حس لطافت و آرامش را در بیننده به وجود می آورد اما در عین حال شلوغی فضا حس سردی را از رنگ ها گرفته است.

- بررسی روانشناختی: کودکان با دیدن نقاشی ها ناخودآگاه ذهنشان آن ها را تحلیل می کند و این باعث می شود هم کودک از اضطراب ترس دور شود هم خلاقیتش افزایش می یابد هم احساس راحتی در این محیط دارد یکی از موارد مهم طراحی این فضا قرار دادن مونیتور در بالای سر کودک است که می تواند برنامه ای که دوست دارد را تماشا کند و مونیتور وسیله ی خوبی است برای سر گرمی کودکان که باعث می شود ترس و نگرانی کودکان در این مکان کم شود.

تصویر ۷: دندان پزشکی کودکان دینا واقع در منطقه شانزده تهران، منبع تصاویر: نگارنده

تحلیل بررسی دندان پزشکی کودکان دینا شهرک غرب واقع در منطقه منطقه دو تحلیل نشانه های بصری:

- بررسی بافت: دیوار پوش این فضا از کاغذ دیواری با طرح کارتونی و سنگ (یا نما سنگ) استفاده شده. از لحاظ بصری نیز بخاطر طرح کاغذ و عروسک و ویتترین ها بافت نسبتا شلوغی ایجاد شده است ولی رنگ سفید موجود در فضا باعث شده شلوغی فضا متعادل شود.

- بررسی فرم: در این مکان فرم خاصی در طراحی یونیت ها و ویتترین ها به کار نرفته است گرچه استفاده از تم کارتونی مینیون ها فرم کبسولی در فضا دیده می شود. ولی طرح تاقچه مانند دیوار سنگی و نقش آجر ها بر روی دیوار پوش همچنین تیزی ویتترین های سه گوش در کنج، لطافت فرم را از فضا گرفته است. امان مناسبی که در این فضا به کار رفته مونیتور است که موقع معاینه کودکان را سرگرم می کند.

- بررسی تصاویر: طراح خواسته در این مکان با استفاده از نقش کارتون مینیون ها تم کارتونی به این فضا بدهد که در لابلای آنها از عروسک ها هم استفاده کرده است ولی بخاطر فرم های سخت و تیز فضا و رنگ سفید و طوسی این مکان عروسک ها و تم کارتونی به چشم نمی آید. در برخی از منابع اینترنتی ذکر شده که این مینیون ها نماد کودکان زجر کشیده نازی ها در جنگ جهانی دوم است به هر حال این مطلب صحت داشته باشد یا نداشته باشد استفاده از تصویر این کارتون به دلایلی که در بخش های قبلی ذکر شد مناسب درمانگاههای کودکان نمی باشد .

- بررسی ترکیب بندی امان ها: در این مکان دو نوع ترکیب بندی نا هماهنگ دیده می شود گوشه های تیز مثل لبه دیوار ویتترین های سه گوش و عروسک ها و نقش دیوار پوش این ترکیب بندی نه از لحاظ فرم هماهنگ است نه از لحاظ میزان کنتراست و هارمونی رنگی. و این باعث شده فضا نا هماهنگ و شلوغ به نظر برسد بخشی از فضا از لحاظ امان ها و فرم و بافت بسیار فشرده و بخش هایی از فضا بسیار پراکنده ترکیب بندی شده است.

- **بررسی رنگ:** رنگ قالب این فضا سفید و خاکستری و زرد است البته رنگ های دیگر مثل کرم قهوه ای آبی و چند رنگ دیگر وجود دارد ولی رنگ قالب این فضا سفید و طوسی و زرد است.

- **بررسی روانشناختی:** این ترکیب بندی روی ذهن اثر مثبتی نمی گذارد و تاثیر ترس و اضطراب در کودکان بیشتر می کند. رنگ های این فضا رنگ سفید و طوسی است که رنگ سرد و دلگیری است در کنار رنگ زرد نقش کارتون ها رنگ های مناسبی نیستند گرچه رنگ سفید کمی شلوغی فضا را تعدیل کرده است ولی این رنگ مناسب مرکز درمانی نمی باشد زیرا رنگ سفید کاملاً خنثی و بی تفاوت است و رنگ زرد اضطراب را زیاد می کند. لذا رنگ زرد با رنگ سفید تاثیر اضطراب و افسردگی در بیمار به وجود می آورد.

تصویر ۸: دندان پزشکی کودکان دندان پزشکی دیبا شهرک غرب واقع در منطقه منطقه دو، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان محمد در ولنجک واقع در منطقه یک تهران

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** بافت لمسی این فضا را در کف پوش می توان مشاهده کرد این فضا دارای کف پوش نرم موکت مانند است که کودک احساس راحتی و دوستانه بودن فضا در آن القا می شود. عمده دیوار پوش بافت بصری دارد اما برای ایجاد کنتراست از طرح های برجسته نیز استفاده کرده است.

- **بررسی فرم:** چون از تم دریا در دیزاین این مطب استفاده شده لاجرم از فرم های نرم و منحنی استفاده شده است این فرم ها هم علاوه بر اینکه حرکت نرم ماهی و حرکت آرام آب را تداعی می کند در عین حال زیبایی خاصی به فضا بخشیده است در این مکان طراح خیلی هوشمندانه برای ایجاد حس پویایی از تضاد در فرم ها استفاده کرده است به طور مثال فرم گیاهان دریایی بر دیوار در عین حالی که حرکت نرم دارد امان شکل ایستایی دارد در کنار فرم دایره و ستاره دریایی که فرم کاملاً گرد دارد همینطور از دو قاب که فرم مربع و مستطیل دارد برای ایجاد تنوع در فضا استفاده شده است. فرم کابینت ها و دراور ها نیز فرم استاندارد مربع دارد اما فرم یونیت ها و چراغ ها فرم نرمی است که از خشونت فرم دراور ها کم کرده است

- **بررسی تصاویر:** تصاویر به کار رفته در این فضا تم ماهی و دریا دارد که طراح برای ایجاد حس آرامش از این تم استفاد کرده. تصاویری مثل تصاویر ماهی، مرغ دریایی، ستاره و گیاهان دریایی، همه این ها به فضا حس آرامش ساحل را القا می کند. ماهی نماد حاصل خیزی و باروری است که در آغاز، الهه مادر بوده است. شاید طراح با علم بر همین نشانه این تصاویر را برای فضا به کار برده است تا حس امنیت آغوش مادر را برای کودک ایجاد کند.

- **بررسی ترکیب بندی امان ها:** این مکان ترکیب بندی ایستایی دارد و فرم های ایستاده ترکیب بندی غالب این فضا را تشکیل می دهد بافت دیوار پوش و نقاشی های ایستا بر روی دیوار پوش و مدل چیدمان صندلی و دراور ها همه باعث شده ترکیب بندی این فضا ایستا به نظر برسد که البته طراح هوشمندانه از فرم دایره نیز برای شکست و ایجاد کنتراست در این ترکیب بندی استفاده کرده است.

- **بررسی رنگ:** در این فضا از رنگ های مختلف بسیار هوشمندانه استفاده شده است. رنگ سقف سفید است از رنگ آبی برای دیوار پوش و رنگ کف پوش قهوه ای می باشد همچنین از رنگ سبز و نارنجی نیز استفاده شده است رنگ سبز و نارنجی و قهوه ای کنتراست خوبی با رنگ های آبی و سفید که رنگ دیوار پوش است؛ ایجاد کرده است .

- بررسی روانشناختی:

کنتراست بافت ها و فرم و رنگ های متنوع از بی حسی این مکان کاسته است. این تضاد های رنگی علی الخصوص رنگ قهوه ای کفپوش همراه با رنگ آبی دیوار، تاثیر فضا را متنوع و شاد کرده است. نرمی بافت کفپوش حس گرم و همراه با امنیت و محبت به مریض القا می کند کودک در فضایی که به او حس امنیت می دهد از اضطرابش کاسته می شود فرم دوار و منحنی ماهی و علی الخصوص نماد آن نشانه الهه مادر است همراه با رنگ های گرم آرامش بخش حس اضطراب را از مریض می گیرد و حس محبتی مادر گونه همراه با آرامش به مریض می دهد. و این حس امنیت باعث شده کودک با دکتر تعامل بهتری برقرار کند. تضاد در فرم ها نیز حس نشاط را به بیننده القا می کند ترکیب بندی ایستای فضا به مریض حس استواری و پایداری می دهد در عین حال فرم های نرم دریایی اضطراب و هیجانات ناشی از ترس را در کودک کم می کند.

تصویر ۹: دندان پزشکی کودکان محمد در ولنجک واقع در منطقه یک تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان مهر گاندی یک واقع در منطقه بیست و دو تهران

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** این مکان بافت لمسی خاصی ندارد دیوار پوش ، کف پوش ، دیوار، همه از متریال های ساده و دم دستی استفاده شده است هیچ خلاقیت در فضا دیده نمی شود اما از لحاظ بافت بصری فرم ها و تصاویر دیواری بسیار بزرگ انتخاب شده است این تصاویر بجای ایجاد بافت حس فرم های عظیم نا متعارفی را به بیننده القا می کند.

- **بررسی فرم:** فرم های به کار رفته ساده است فرم یونیت ها کثو ها و... هیچ فرم خلاقانه ای که مناسب فضای کودک باشد به چشم نمی خورد اما استفاده از چراغ سقف که به صورت ابر به کار رفته است احساس آرامش و خواب را به کودک منتقل می کند. و طراح نا آگاهانه از دیوار پوش هایی با فرم های منحنی (شمایل مینیون ها) عظیم الجثه استفاده کرده است

- **ررسی تصاویر:** بخش اعظمی از تصویر به کار رفته تصویر تصاویر انیمیشن مینیون ها می باشد اگرچه برای این کاراکتر نماد خاصی ذکر نشده است ولی حالت کمیک گونه این تصاویر باعث ارتباط عمیق با کودک می شود اما بر اساس آنچه که در گذشته هم ذکر شد استفاده از تصاویر کارتونی کمیک مناسب مطب دندانپزشکی نمی باشد. در دیوار دیگر از انیمیشنی که در آن سنجاب دارد استفاده شده است. نماد سنجاب در فرهنگ های مختلف معانی مختلفی دارد در برخی اساطیر سنجاب نماد خدای تندر بوده در برخی فرهنگ های دیگر اسطوره شیطانی بوده است ولی امروزه از سنجاب به هیچ عنوان با این معانی استفاده نمی شود. بلکه امروزه نماد سنجاب برای نشان دادن آمادگی استفاده می شوند. که مشخص نیست آیا طراح با علم به این مطلب این طرح را انتخاب کرده است.

- بررسی ترکیب بندی المان ها: ترکیب بندی این مطب ساده است در طراحی این مکان از شلوغی پرهیز شده است و این نکته قابل اهمیت این است. اما استفاده از فرم ها و تصاویر بزرگ مناسب برای مکان کودک نمی باشد. این ترکیب بندی در نگاه اول به کودک حس خلوتی به کودک القا نمی شود بلکه دریافت او از این تصاویر غول آسا کاملاً متفاوت است

- بررسی رنگ: رنگ غالب به کار رفته رنگ سفید است که بخاطر طرح دیوار پوش رنگ زرد نیز در کنار رنگ سفید قرار گرفته است رنگ سفید رنگ خنثی است ولی رنگ زرد رنگ گرم است رنگ گرم زرد از سردی و خنثی بودن رنگ سفید کاسته است گرچه رنگ سفید سرد است و رنگ زرد گرم ولی استفاده از این دو رنگ در محیط پزشکی بالاخص برای کودکان خیلی توصیه نمی شود و این مطلب به خاطر ساختار رنگ زرد است که تحریک کننده هیجانات است در دیوار مقابل از رنگ های قرمز و آبی استفاده شده است که قرمز نیز تشدید کننده هیجانات و حس ترس را در کودک دو چندان می کند.

- بررسی روانشناختی: رم های عظیم الجثه و استفاده از تصاویر با سایز بزرگ بالاخص در بالای دید کودک حس امنیت را از کودک می گیرد و به او احساس نا امنی و ترس می دهد بالاخص اینکه قد کودکان کوتاه است و طبیعتاً مکان ها و فرمها را مغز کودک بزرگتر از آنچه هست دریافت می کند این مطلب بسیار حائز اهمیت است که برای ایجاد حس امنیت باید از تصاویر فانتزی (که کارتونی هم نباشد) و حتی گاهاً از عروسک های کودکانه ولی در سایز متعارف استفاده شود. مطلب دیگر آنکه استفاده از نقش های کارتونی مثل مینیون ها و سنجاب و .. چون انیمیشن های فانتزی هستند که اغلب کودکان آن ها را دوست دارد و با این کارتون ها حس همزاد پنداری می کند؛ باعث می شود که ترس ایجاد شده (هم به علت ترس ناشی از دندان پزشکی هم به علت سایز بزرگ این دیوار پوش ها) در کودک زمان دیدن انیمیشن های مورد علاقه اش تعکس شود و هر بار کودک با دیدن این کارتون ها بجای حس لذت حس اضطراب به او دست می دهد. رنگ زرد تحریک کننده هیجانات است در حالی که می تواند یک رنگ انرژی بخش و شادی بخش باشد، روی دیگری هم دارد. برخی مواقع زرد می تواند به شدت پرخاشگر و تهاجمی باشد. بسیاری از مواقع وقتی افراد در جایی قرار بگیرند که با رنگ زرد محاصره شده باشد، ممکن است بسیار تحریک پذیر یا حتی عصبانی شوند. افراد اعلام کرده اند وقتی که در اتاقی که تمام دیوارهایش زرد است قرار می گیرند، میزان تحریک پذیری آن ها افزایش پیدا می کند؛ رنگ سفید نیز در واقع یک رنگ نیست بلکه نبود ماهیت یک رنگ به شمار می رود. سفید یکی از رنگ های خنثی است که برای توصیف پاکی و کمال به کار می رود و مکمل آن، رنگ سیاه می باشد. لذا گاهاً بخاطر بی ماهیت بودنش دلسردی و افسردگی ایجاد می کند.

تصویر ۱۰: دندان پزشکی کودکان مهر گاندی یک واقع در منطقه بیست و دو تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان مهر گاندی ۲ واقع در منطقه سه تهران

تحلیل نشانه های بصری

- بررسی بافت: از لحاظ بافت بصری و لمسی طراح در این فضا از بافت بزرگ استفاده کرده است شکل پنجره و نوع نورپردازی چراغ های برجسته فرم دیزاین با درخت همه بافت خاصی را به فضا داده است که در نگاه اول فضا را جذاب کرده است اما این نکته قابل اهمیت است که این فضا مکانی برای کودکان است و بافت های بزرگ غول آسا مناسب کودکان نمی باشد کودک با فرمی ارتباط برقرار می کند که برایش ملموس تر باشد و در سطح دید او باشد در اتاق انتظار این مرکز تنها بخشی که از بافت لمسی برخوردار

است بخشی از مکانی است که برای بازی کودکان آماده شده و روی زمین چمن مصنوعی کار شده است. قسمت های دیگر این فضا از بافت لمسی خاصی بهره نبرده است ولی بافت تصویری زیادی به علت وجود دیوار پوش های نقش دار وجود دارد قسمتی از این دیوار پوش نقاشی پر از گل دارد که بافت بصری زیبایی به فضا بخشیده است و به علت کوچکی و رنگین بودن بافت برای کودکان مناسب است اما دو علت باعث شده این بافت زیبا، آنطور که هست تاثیر گذار نباشد اول وجود مبلی جلوی دیوار است و دوم طرح پر بافت در ورودی است که در کنار دیوار گل دار قرار گرفته است. در ورودی مطب هم پر از بافت شلوغ با فرم مربع دارد و دیوار نیز بافت شلوغ به فرم منحنی دارد این دو طرح در کنار هم از زیبایی همدیگر می کاهند از دو حالت می شود جلوه این بافت بصری را بیشتر کرد اول اینکه گلها در سطح بالاتر دیوار قرار می گرفت که وجود صندلی یا هر مانع دیگری باعث نادیده گرفته شدن دیوار نشود و دوم بافت در یا حذف می شد یا از همان طرح گل بر روی در ورودی ادامه پیدا می کرد.

- **بررسی فرم:** بزرگی تصاویر باعث شده فرم های بزرگ در این مکان به چشم بیاید. طراح برای اجرای خلاق از چراغ های فرم درخت استفاده کرده است فرم پنجره که مربع مربع است با فرم در هماهنگی دارد گرچه بافت و فرم در ریز است ولی به خاطر تکرار این فرم (مثل پنجره ، پرده) هارمونی در فضا حفظ شده است. در اتاق انتظار فرم های مختلفی دیده می شود فرم نرده ها فرم گل فرم تصاویر باب اسفنجی و.. که هر کدام شکل و رنگ متفاوتی دارد بخشی از این فضا کاملاً با فرم های کودکانه طراحی شده و بخشی دیگر فرم ساده دارد از لحاظ بصری کمی نا هماهنگی دیده می شود و مناسب تر بود که از تصویر انیمیشنی در مطب استفاده نشود. اما در کل اتاق انتظار خوبی برای کودکان طراحی شده است.

- **بررسی تصاویر:** تصویری که کار شده تصاویر کارتونی است که در سباز بسیار بزرگ بر روی دیوار کار شده است در بخش های قبل ذکر شد که چرا در مطب کودکان نباید از تصاویر کارتونی استفاده کرد لذا مجدداً نگارنده لازم ندانسته در این بخش که به این موضوع بپردازد طراح تصاویر برگ انتخاب کرده است که از لحاظ بصری جذابیت به این مکان بدهد ولی چون این مطب برای کودکان استفاده می شود تصاویر بزرگ مناسب کودک نمی باشد. اما در اتاق انتظار سباز تصاویر برای کودکان مناسب تر است گرچه باز هم این اشتباه شده است که از تصاویر انیمیشن استفاده شده اما از لحاظ اندازه و سباز مناسب تر است باب اسفنجی انیمیشنی است که آن را را نماد خواسته های نفسانی می دانند که این مسئله به عشق بی حد و مرز او نسبت به کار و البته دوستانش برمی گردد، عشقی که گاهی عجیب آزاردهنده می شود. اینکه طراح از مفهوم نماد آگاه بوده یا خیر مشخص نیست ولی به هر حال انیمیشن باب اسفنجی مناسب محیط دندانپزشکی کودکان نیست.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** همانگونه که از فرم های مختلف استفاده شده ترکیب بندی های متفاوتی هم دیده می شود بخشی از مطب ترکیب بندی شلوغی دارد بخشی دیگر خلوت است. بخشی از فرم های بزرگ استفاده کرده است بخشی دیگر از فرم های کوچکتر ولی در کل هماهنگی بصری دیده می شود و طراح با علم به هارمونی و هماهنگی این مطب را طراحی کرده است. -بررسی رنگ: رنگ غالب در این فضا رنگ سبز و آبی می باشد که گرمی سبز روشن (سبز زرد) سردی رنگ آبی را کاسته است و چون رنگ سبز با آبی از یک فام بهره برده اند لذا این هارمونی ایجاد شده نظم خاصی به فضا داده است در کنار دورنگ آبی و سبز ، رنگ آبی و سبز در کنار رنگ سفید به فضای لطیفی را ایجاد کرده است و شدت رنگ آبی و سبز را ملایم کرده است

- **بررسی روانشناختی:** فرم های بزرگ و استفاده از تصاویر با سباز های بزرگ حس امنیت را از کودک می گیرد و به او احساس نا امنی و ترس می دهد زیرا تصویر بزرگتر از دید کودک است و بزرگتر از هیبت کودک است. کودک در هنگام معاینه زیر دست پزشک احساس می کند زیر نگاه و نظر موجودات عظیم الجثه قرار دارد بیشتر ذکر شد که چون قد کودکان کوتاه است و دریافت های مغزیشان با بزرگسالان متفاوت است مکان ها و فرمها را بزرگتر از آنچه هست دریافت می کند. این مطلب بسیار حائز اهمیت است که برای ایجاد حس امنیت باید از تصاویر فانتزی (که کارتونی هم نباشد) استفاده شود. نکته حائز اهمیت در چیدمان فضا استفاده درست از رنگ ها می باشد اینکه فضا چه فضایی است و برای چه سنی این فضا مورد استفاده است رنگ اهمیت پیدا می کند مثلاً فضای مطب بهتر است از رنگ های گرم آرامش بخش استفاده شود که مخاطب نه حس تنهایی را افسردگی بکند (خاصیت رنگ

های سرد) و نه احساس هیجان (خاصیت رنگ های گرم) بلکه گرم آرامش بخش مثل سبز روشن کرم ملایم مناسب چنین فضاهایی می باشد و طراح این فضا با علم به این موضوع این مطلب را در نظر داشته است.

تصویر ۱۱: دندان پزشکی کودکان مهر گاندی ۲ واقع در منطقه سه تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان پاک واقع در منطقه چهارده تهران تحلیل نشانه های بصری:

- **بررسی بافت:** بافتی که در این تصویر جلب توجه می کند و بافت پشت یونیت دندانپزشکی است این بافت فوم رنگین برای دیوار پوش است از لحاظ لمسی بافت نرمی است که مناسب این مکان می باشد و چون کل این فضا خالی از هرگونه بافتی است بافت این جا به چشم می آید.

- **بررسی فرم:** ورودی مرکز یک راهروی باریک است لذا فرمی که در درجه اول احساس می شود فرم مربع مستطیل است فرم یونیت کاملاً ساده و استاندارد است یونیت خاصی برای اینجا که فضای کودکان است طراحی نشده اما فرم اصلی که نقطه ی کانونی این فضا است فرم دیوار پوش پشت یونیت است طرح کلی آن مربع است که از مربع های کوچکتر استفاده شده است که داخل آن فرم های الفبای انگلیسی است که مجموعاً یک بافتی را تشکیل داده است. فرم کابینت ها به شکل مربع و استاندارد است و دارای چند قفسه مربعی شکل می باشد که شکل خاصی برای درگیر کردن حس کودک در آن مشاهده نمی گردد.

- **بررسی تصاویر:** هیچ تصویر خاصی در این فضا دیده نمی شود تابلو پشت یونیت هم تصویر خاصی ندارد و تشکیل شده از مجموع فرم ها و حروف است.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی این فضا به طور آگاهانه یا نا آگاهانه ترکیب بندی درستی است فرم مربع های پشت یونیت با فرم مربع مستطیل مرکز هماهنگی ایجاد کرده است و فرم شلوغ پشت یونیت به خاطر خلوتی مطب آزار دهنده نمی باشد. - **بررسی رنگ:** به دو شکل رنگ در این مکان به کار رفته است یکی رنگ سفید است و یا متمایل به سفید است و یکی مجموع رنگ های متغیر پشت یونیت این رنگ ها گرچه به ظاهر متفاوت یا به اصطلاح رنگ و وارنگ است ولی در این تفاوت رنگ ها باهم هارمونی دارد و تضاد آزار دهنده ای ندارد یونیت انتخاب شده نیز سبز است که با رنگ های پشت هماهنگی دارد. رنگ به کار رفته در کابینت کرم به همراه مقداری آبی در قسمت نواری شکل کابینت ها می باشد که رنگ کرم غالب بوده و از غلظت رنگ آبی می کاهد. رنگ کرم یک رنگ کاملاً خنثی می باشد که در کنار رنگ یونیت باعث غالب نشان دادن رنگ سبز یونیت شده و بیشتر رنگ سبز یونیت نمایان می شود.

- **بررسی روانشناختی:** این مکان به خاطر نوع ترکیب بندی حس امنیت را از کودک نمی گیرد ترکیب بندی مربع حس استحکام، پایداری و امنیت ایجاد می کند رنگ های به کار رفته رنگ های شادی است که با سفید و سبز تلطیف شده است؛ لذا رنگ سفید و سبز از هیجانات رنگ های متغیر می کاهد و فضا را متعادل می کند بافت نرم دیوار پوش حس آرامش می دهد که بهتر بود از متریال نرم در کف پوش هم استفاده می شد زیرا با قدم گذاشتن بر روی آن حس آرامش به مخاطب دست می دهد. اما ظاهراً به خاطر رعایت موارد بهداشتی قادر به اجرای چنین طرحی نمی باشند.

تصویر ۱۲: دندان پزشکی کودکان پاک واقع در منطقه چهارده تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندانپزشکی کودکان تهران پارس واقع در منطقه هشت تهران

تحلیل نشانه های بصری

این کلینیک درمانی دارای سه اتاق و هر اتاق دارای دیزاین انحصاری خودش می باشد.

- **بررسی بافت:** از لحاظ بافت لمسی کف پوش لمینیت دارد و بافت دیوار پوش ها کاغذ دیواری است بافت خاصی دیگر دیده نشده است اما از لحاظ بافت بصری از نوع بافت های بزرگ و شلوغ است تنوع رنگ ها و اشکال غول آسا در مطب بافت این مکان را از دید بصری بزرگ جلوه داده است بافتی که به دلالت ذکر شده مناسب مطب کودکان به هیچ عنوان نمی باشد گرچه شاید در نگاه اول جذابیت داشته باشد ولی با رویکرد نشانه شناسی بالاخص برای کودکان این بافت مناسب نمی باشد

- **بررسی فرم:** فرم های تشکیل دهنده همان فرم هایی است که ایجاد بافت کرده است فرم های غول آسای بزرگ با تصاویر کارتون که وقتی به آنالیز آن پرداخته می شود می توان آن را جزو فرم های منحنی دسته بندی کرد. فرم منحنی به نوبه خود جزو فرم هایی که احساس آرامش و دوار را به بیننده منتقل می کند و تنهایی جزو دسته فرم هایی است که باید در این محیط به کار برده شود.

- **بررسی تصاویر:** تصاویر استفاده شده در این مکان تصاویر کارتون و غیر مرتبط با محیط دندانپزشکی کودکان است که متأسفانه هم تصاویر مرتبط با این فضا نیست هم بسیار بزرگ است که سایز این تصاویر نیز مزید بر علت شده است طراح با انتخاب این رنگ و تصویر خواسته به محیط جذابیت بدهد ولی با دلائلی که از لحاظ روانشناختی بعدا ذکر خواهد شد این رنگ و تصاویر مناسب این محیط نمی باشد هرچند که از زیبایی بصری برخوردار است. در این تصاویر دو اژدها دیده می شود البته طراح بی توجه به نماد اژدها این تصاویر را انتخاب کرده است و فقط به جذابیت بصری آن فکر می کرده ولی اژدها در اسطوره های ایرانی مظهری از شر است. در متون دینی زرتشتی از مخلوقات اهریمن و آورنده خشکسالی دانسته می شود. در ادبیات حماسی فارسی، ارتباط مستقیمی با خشکسالی ندارد، اما وجودش باعث آزار و وحشت آدمیان می شود و در نهایت هم به دست پهلوان یا پادشاهی فرهمند به هلاکت می رسد. شاید بتوان این نگاه را یک نوع تاثیر آرکی تایپیک نامید که در انیمیشن ها هم تا امروز این روند بروز پیدا کرده است و همانگونه که در تصاویر پیداست پهلوانی با اژدها می جنگد و این پهلوان کودکی است که با قدر با مانع ترسناک روبرو می شود.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی این فضا جدا از بافت این مکان نمی باشد ترکیب بندی این فضا جزو ترکیب بندی های شلوغ دسته بندی می شود گرچه برای اینکه طراح از ترکیب بندی شلوغ بکاهد برخی از دیوار های ساده و برخی دیگر مصور است اما انتخاب رنگ های تند با کنتراست بالا به شلوغی ترکیب بندی فضا کمک کرده است

- **بررسی رنگ:** رنگ های بکار رفته در این فضا رنگ های گرم تند با کنتراست بالا می باشد این رنگ ها گرچه جذابیت بصری ایجاد می کند ولی از لحاظ تاثیر گذاری روانشناختی مناسب مطب کودکان نمی باشد بهتر بود از رنگ های ملایم تر با کنتراست پایین تر استفاده می شد تا در حین جذابیت بصری خاصیت آرامش بخشی نیز داشته باشد و باعث کاهش اضطراب در کودکان شود.

- **بررسی روانشناختی:** از لحاظ روانشناختی قبلا این نکته ذکر شده که فرم ها و تصاویر بزرگ غول آسا مناسب کودکان نمی باشد به دو دلیل توصیه نمی شود از تصاویر بزرگ استفاده گردد یک این تصاویر بزرگ تر از قد کودکان است و حس ترس و نا امنی را در

نا خودآگاه او به وجود می آورد و دوم مغز کودک هر چیزی را بزرگتر از مغز بزرگسالان دریافت می کند و همین امر باعث می شود این فرم ها بزرگتر از حد خود شکل به نظر بیاید. در مورد رنگ ها که از رنگ های خیلی گرم با اشباع بالا و کنتراست زیاد استفاده شده است هیجان را در کودکان زیاد می کند کما اینکه به علت بزرگی فرم ها فضای زیادی را این رنگ ها اشغال کرده است رنگ قرمز پر هیجان ترین رنگ است و فشار خون را زیاد می کند باعث ایجاد اضطراب در مخاطب می شود رنگ بنفش نیز اضطراب را می باشد استفاده از رنگ های تند با این مقدار در محیط مطب برای کودکان مناسب نمی باشد. پیشتر ذکر شد چرا نباید از عناصر کارتوننی کودکان در محیط های پزشکی مربوط به کودکان استفاده کرد اما اگر طراح را می خواهد از تصاویر انیمیشنی استفاده کند ترجیها از تصاویر انیمیشن های قهرمان محور استفاده کند البته تا حدودی طراح این موضوع را در نظر داشته است.

تصویر ۱۳: دندانپزشکی کودکان تهران پارس واقع در منطقه هشت تهران، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان علی اصغر واقع در منطقه بیست

تحلیل نشانه های بصری

- **بررسی بافت:** هیچ گونه بافت لمسی خاصی برای این مرکز درمانی در نظر گرفته نشده است ولی از لحاظ بافت بصری بافتی شلوغ دارد استفاده از طرح شلوغ پرده و فضای شلوغ محیط دندانپزشکی بافت ریز و شلوغ به فضا داده است. البته بخشی از آن ناگزیر است زیرا استفاده از تجهیزات دندان پزشکی لازمه این مکان است اما شاید برای به کار گیری زیبایی بصری از پرده ای با بافت دیگر استفاده می شد بهتر بود.

- **بررسی فرم:** فرم اتاق مطب، کابینت ها، قاب های دیواری همه فرم مربع مستطیل است یعنی فرم غالب این مطب مستطیل است گرچه از فرم های منحنی نیز کم و بیش بهره برده است ولی غالب بر فرم مربع مستطیل نمی باشد. فرم به کار رفته در کابینت ها نیز یک فرم استاندارد می باشد و از المان خاص و فرم خاصی برای توجه کودک استفاده نشده است.

- **بررسی تصاویر:** تصاویر متعددی قاب کرده به دیوار دیده می شود نکته خوب این تصاویر این است که از تصاویر کارتوننی شناخته شده استفاده نشده است و تصاویر فانتزی با نکات آموزشی دارد اما مشکل مکان قرار گیری تابلو هاست که بالاتر از دید کودکان قرار دارد و شاید از آن فاصله برای کودکان خوانا نباشد.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی این فضا جدا از بافت این فضا نیست و همانگونه که ذکر شد المان های زیاد ترکیب بندی فضا را شلوغ کرده که فرم پرده ها نیز (کرکره ای) به این مطلب کمک کرده است اما خوشبختانه چون رنگ ها یکدست می باشد ترکیب بندی شلوغ این فضا آزاردهنده نمی باشد

- **بررسی رنگ:** غالب این فضا سفید است و رنگ پرده ها در این جا صورتی چرک است رنگ گرم و تند پرده با توجه به رنگ سفید فضا تعدیل شده و کنتراست خوبی برقرار کرده است کما اینکه از هیجانات رنگ صورتی نیز کاسته شده است

- **بررسی روانشناختی:** شاید این مکان از لحاظ بصری زیبایی برخی از دندانپزشکی ها را نداشته باشد ولی از لحاظ روانشناختی تاثیر منفی در کودک ایجاد نمی کند زیرا رنگ های گرم هیجان انگیزند فشارخون را بالا می برند و بلعکس رنگ های سرد افسردگی

می آورند در اینجا رنگ گرم پرده در کنار رنگ خنثی سفید هم کنتراست ایجاد کرده و هم از هیجانانگیز رنگ صورتی کاسته است تصاویر این مکان آموزشی است و خوشبختانه از تصاویر کارتونی استفاده نشده است اما بهتر بود این تصاویر جایی در جلوی دید کودک قرار می گرفت به طور مثال روی استند یا پایه ای جلوی چشم کودک می بود که کودک حس پذیرش در این مکان داشته باشد و تابلو ها اثر گذار تر باشد. نکات گفته شده بسیار حائز اهمیت است زیرا ارتباط با کودکان مسیر درمان را سریعتر می کند و مسیر پیشگیری را بهبود می بخشد.

تصویر ۱۴: دندان پزشکی کودکان علی اصغر واقع در منطقه بیست، منبع تصاویر: نگارنده

بررسی دندان پزشکی کودکان بابکان واقع در منطقه پنج تهران

تحلیل نشانه های بصری

این کلینیک درمانی دارای دو اتاق معاینه و یک فضای بسیار بزرگ انتظار مخصوص کودکان می باشد که در فضای انتظار محلی برای نقاشی کودکان و همچنین یک فضای اختصاصی برای بازی کودکان تعبیه شده است

- بررسی بافت:

در این فضا بافت خاصی به چشم نمی خورد اما در مورد بافت بصری باید گفت که کابینت ها دارای ظاهری ساده هستند یونیت نیز دارای ظاهری ساده است و اختصاصی برای کودک طراحی نشده است. در یکی از اتاق های معاینه از چوب هایی به شکل نماد که تداعی کننده نرده در مزرعه می باشد استفاده شده است و با رنگی کردن این نرده ها سعی در حس شادی و فضای کودکانه ایجاد شده است. کف پوش اتاق بازی کودکان از فوم بوده که خود بافت نرمی را تداعی می کند و برای هم فضای بازی و هم احساس آرامش حس خوبی را به بیمار منتقل می کند. در دیواره فضای بازی کودکان فوم ها به شکل ابر بریده شده و یک بافت غیر مسطح را بر روی دیوار ایجاد کرده است اینکار تنها در یک ناحیه از فضا ایجاد شده است که چه بهتر بود برای کل فضا تعبیه می شد زیرا دید بصری بهتری به بیننده القا می کرد و حس آرامش بیشتری را در مخاطب بروز پیدا می کرد. در کف اتاق های معاینه از سنگ استفاده شده که بافت سنگ احساس سردی را به همراه دارد مخصوصا زمانی که دارای رنگ تیره می باشد و بهتر بود از کف پوش لمینیت مانند و یا رنگ روشن سنگ استفاده می شد که این احساس برطرف شود.

- **بررسی فرم:** در یکی از اتاق های انتظار یونیت با شکل هندسی دایره به رنگ های مختلف تزیین شده است و سعی شده است که فضای کودکانه و شادی را به صندلی بیمار اختصاص بدهد که تا حدودی طراح با این حرکت توانسته فضای ترس آلود یونیت را دوستانه جلوه بدهد. فرم غالب اتاق ها به شکل مستطیل است و همچنین فرم فضای بازی کودکان نیز به شکل مستطیل تعبیه شده است که مستطیل احساس تنش را بیشتر می کند که بهتر بود دست کم برای فضای بازی از فرم های منحنی استفاده می شد .

- **بررسی تصاویر:** در این محیط بیشتر از تصاویر آماده انیمیشنی بالاخص پاندا، زرافه و خرگوش که هر کدام نماد متفاوتی هستند. از افسانه های باستانی که خرس ها را به جنگجویانی تسخیرناپذیر تشبیه می کند، تا خرس های عروسکی که در طول شب از کودکان محافظت می کنند و به آن ها آرامش می دهند، خرس ها نماد شجاعت و قدرت می باشند. زرافه با گردن بلند خود که به آسمان ها می رسد نماد توانایی دیدن آینده و دستیابی به چیزهای ظاهرا دور از دسترس می باشد. خرگوش ها تقریباً همیشه نماد رفاه، فراوانی، شانس خوب، حساسیت و باروری هستند. بر خلاف بسیاری از حیوانات دیگر که در فرهنگ های مختلف معانی متفاوتی دارند، نمادگرایی خرگوش سازگار است. در بیشتر فرهنگ های اروپایی، خرگوش ها حیوانات فصل بهار هستند که نمادی از باروری و تجدید

حیات هستند. ارتباط بین خرگوش و بهار در فرهنگ ژاپنی نیز یافت می شود. در ایالات متحده، خرگوش ها نمادی از باهوشی، وفاداری به خودسازی و خوش شانسی هستند. با این حال، برخی از فرهنگ ها خرگوش ها را متفاوت می بینند.

- **بررسی ترکیب بندی المان ها:** ترکیب بندی المان ها در فضاهای مختلف متفاوت است در اتاق های معاینه سعی بر مینیمال کار کردن این فضا ها شده است اما در فضای بازی کودکان با استفاده از تصاویر انیمیشنی بزرگ شلوغی فضا به چشم می خورد طراح سعی کرده با استفاده زیاد و انتخاب های متنوع در بخش بازی اتاق انتظار کودک را شبیه به پارک بازی کودکان درآورد اما با توجه به محیط دندانپزشکی و ترس ناخواسته از قبل در درون کودک و اضطراب ناخواسته این حجم از شلوغی بیشتر باعث تشدید اضطراب در کودک می شود در اتاق انتظار یک بخش به نقاشی کودکان اختصاص داده شده است که دارای میز و صندلی و کتابخانه روبروی آن دارای اشکال مربعی شکل است که با ترکیب بندی متفاوت سعی در زیبایی آن کرده است. ترکیب سه المان خرگوش، زرافه و خرس در کودک احساس همبستگی و باهم بودن و شجاعت را ایجاد می کند اما چه بهتر بود که فضای یک گراند این تصاویر ساده تر انتخاب میشد تا از شلوغی محیط بکاهد. نکته قابل توجه در این مرکز اختصاص دادن فضای خاص به نقاشی کودکان است که دارای فرم مربع شکل است بهتر بود از فرم های مستطیل شکل استفاده می شد

- **بررسی رنگ:** کابینت ها دارای رنگ سبز و سفید است که رنگ سبز رنگی آرامش بخش و گرم می باشد که در کنار رنگ سفید ترکیبی ملایم را ایجاد کرده است. در اتاقی دیگر کابینت ها با رنگ سبز به همراه رنگ آبی ترکیب شده است (۴-۱۶-۳) که باز کنتراست جذابی را ایجاد کرده است. کتابخانه تعبیه شده در فضای اتاق انتظار به رنگ سفید تعبیه شده است که این خود هم از شلوغی فضا می کاهد و هم باعث آرامش محیط می شود. در کل رنگ سبز در فضا رنگ غالبی است که با توجه به گرم بودن و آرامش بخش بودن رنگی مناسب برای این فضاهای درمانی می باشد.

- **بررسی روان شناختی:** به علت استفاده از تصاویر انیمیشنی بزرگ و همچنین استفاده از المان های بصری متفاوت باعث شلوغی محیط شده است که خود نیز باعث تنش و اضطراب ناخواسته در بیمار می شود و همچنین طبق صحبت های مطرح شده در نمونه های قبلی استفاده از انیمیشن کارتونی موجود در رسانه ها باعث اضطراب پنهان در بیمار شده و کودک با دیدن مجدد این انیمیشن ها دچار اضطراب ناخواسته شده زیرا تداعی کننده دوران حضور در مراکز درمانی دندانپزشکی برای وی خواهد بود. و همچنین تصاویر بزرگ به علت عدم پردازش مناسب در ذهن کودک باعث ترس ناخواسته در وی می شود.

تصویر ۱۵: دندان پزشکی کودکان بابکان واقع در منطقه پنج تهران، منبع تصاویر: نگارنده

تحلیل مراکز درمانی در یک نگاه						
نشانه های بصری	بافت	فرم	تصویر	ترکیب بندی	رنگ	روانشناختی
ملت	×	✓	×	×	✓	×
بزرگمهر	✓	✓	✓	✓	✓	✓
دانشگاه آزاد واحد دندانپزشکی	×	×	×	×	×	×
دانشگاه شهید بهشتی	×	×	×	×	✓	×
فرهنگیان	×	×	×	×	×	×
مفید	×	×	×	×	×	×
نگین	✓	×	✓	×	✓	✓
دیبا شهرک غرب	×	×	×	×	×	×
محمد ولنچک	✓	✓	✓	✓	✓	✓
مهر گاندی	×	×	×	✓	×	×
مهر گاندی دو	✓	✓	×	✓	✓	×
پاک	✓	×	×	✓	✓	✓
تهران پارس	×	✓	×	×	×	×
علی اصغر	×	×	✓	✓	✓	✓
بابکان	✓	✓	✓	×	✓	×

۱۲ نتیجه گیری

انسان ها درکشان متفاوت است و دارای زبان های متفاوتی می باشند اما هنر، زبان مشترک انسان هاست. آنچه در روان انسان تاثیر می گذارد در رفتار و عملکرد او نیز به خوبی مشاهده می شود. بنابراین می توان از این زبان مشترک در بهبود عملکرد انسان ها استفاده کرد. یکی از عناصر هنر نقش نمادها می باشد که به شکل آرکیتایپیک در روان انسان ها اثر گذار است با استفاده از این عنصر می توان در روحیه افراد تاثیر بسزایی گذاشت بالاخص کودکان تاثیرات بیشتری از محیط پیرامون دریافت می کنند و با استفاده اشتباه از نمادها و هنر تاثیرات منفی و با استفاده درست از آنها می توان تاثیرات مثبت گذاشت.

هنر و نمادها به عنوان ناحیه از زبان عمل می کنند که در آن زبان هرگز نمی تواند کاری کند. طراحی گرافیک یکی از بهترین اختراعات بشر است که می تواند با کمک تصاویر بصری به انتقال پیام کمک کند بنابر این اهمیت نمادگرایی در طراحی بارز است.

نمادها قلب و روح طراحی گرافیکی هستند بدون نماد مناسب توصیف هر چیزی دشوار خواهد بود به عنوان مثال نماد قلب همیشه نمی تواند عشق یا محبت را به نمایش بگذارد، نماد قلب می تواند نشان دهنده عضو انسان باشد و می تواند توسط بیمارستان ها برای استفاده از پلاکاردها یا نکاتی برای حفظ سلامت استفاده شود. گزارش حاضر در پنج فصل تدوین گشت، فصل اول به بیان کلیاتی در خصوص ضرورت انجام تحقیق، اهداف و سوالات تحقیق و توصیف اجمالی واژگان تخصصی اختصاص یافته است، در فصل دوم مبانی نظری پیشینه تحقیق و مطالعات مرتبط می پردازد و در فصل سوم به روش اجرای تحقیق و توضیحاتی در باب روش و ابزار گردآوری اطلاعات پرداخته می شود و در فصل چهارم به پانزده نمونه موردی از کلینیک های دندانپزشکی کودکان پرداخته شده است و مورد تجزیه و تحلیل عناصر بصری چه از لحاظ روانشناسانه و چه از لحاظ نشانه شناسی مورد بررسی قرار گرفته است و در فصل پیش رو خلاصه ای از نتایج تحقیق، بررسی فرضیات پژوهش و نیز بحث در خصوص نتایج حاصله پرداخته می شود و پس از یک نتیجه گیری کلی به بیان پیشنهاداتی برای آینده کلینیک های دندانپزشکی کودکان می پردازد.

۱۳ خلاصه یافته ها

مفهوم نماد در هنرهای تجسمی تاثیرگذار و ارزشمند است زیرا انسان به شکل آرکیتایپیک با نمادها زندگی می کند و از آنها تاثیر می گیرد و این امر در نسلهای مختلف به نوعی بروز پیدا می کند. نمادها مفهوم انتزاعی دارند و گذشته از تاثیرات بصری آنها، تاثیرات معنایی نیز دارند. علم مبانی هنرهای تجسمی تحت تاثیر همین نمادها می باشند. خط، نقطه، سطح، به نوعی نماد بشمار می رود. زیرا نمی توان از تاثیرات خط افق در روان انسان و یا خط عمود و یا اشکال هندسی چشم پوشی کرد. در این تحقیق سعی شده است که به نماد های تجسمی و نماد های معنایی پرداخته شود و تاثیر آن بر روی کودکان مورد بررسی قرار داده شود. از این رو به موضوع مطالعه و بررسی تصویرسازی دیوارهای درمانگاه های دندانپزشکی کودکان شهر تهران با رویکرد نشانه شناسی در دهه نود پرداخته شد که جهت موثر بودن درمان و پیشگیری از بیماری ها و همچنین کاهش میزان استرس و اضطراب ناشی از درمان بالاختص برای کودکان مفید واقع شود. لذا به پانزده مرکز دندانپزشکی کودکان برای تحقیق میدانی مراجعه شد و نمادهای بصری آن مورد مطالعه قرار گرفت از جمله آنها بافت، فرم، تصاویر و همچنین ترکیب بندی و رنگ مورد تجزیه قرار گرفته و با تحقیق از صاحب نظران در این حوزه به بررسی و تحلیل روانشناختی این نمادها پرداخته شده است. از این میان برخی از این مراکز با کمک از هنرمندان، طراحان و روانشناسان چیدمان و طراحی شده است و برخی بر اساس سلیقه مدیران مجموعه و صاحبان کار مورد دیزاین قرار گرفته است که متاسفانه با دخالت کسانی که در این حوزه تخصصی ندارند روند پیشگیری، درمان کاهش یافته و اضطراب در کودکان بیشتر می شود .

با بررسی های انجام شده این نتیجه حاصل شد که ظاهر مراکز درمانی بالاختص مراکز درمانی دندانپزشکی ویژه کودکان چقدر می تواند در درمان آنها موثر باشد و با این رویکرد باید ظاهری سرشار از آرامش، حس امنیت و به دور از هر نوع تنش و اضطراب باشد و با طراحی مناسب و در خور محیط می توان تنش حاصل از محیط را در کودکان کاهش داد که با توجه رشد کودکان و افزایش سن آنها دیگر تنش و ترس از دندانپزشکی در کودکان باقی نخواهد ماند.

۱۴ بررسی سوالات پژوهش

- پرسشهای اصلی

- ۱- تصویر سازی دیوارهای دندانپزشکی با رویکرد نشانه شناسی چه تاثیری بر کودکان برجای میگذارد؟
وقتی تصویرسازی توسط متخصص این حوزه یعنی تصویرسازان حوزه گرافیک برای مراکز درمانی به خصوص دندانپزشکی کودکان صورت گیرد، تصویرگران می توانند بوسیله دانش خود و کمک گرفتن از علم نشانه شناسی، مناسب ترین تصاویر باب میل محیط را خلق کنند تا کودکان با دیدن این تصاویر از میزان استرسی که از محیط دریافت می کنند کاسته شود و بتوانند فضای آرامش بخشی برای درمان خود تجربه کنند .
- ۲- چه نوع کارکتر هایی مناسب فضای دندانپزشکی کودکان می باشند و رنگ های به کار رفته در آن چگونه باید باشد؟

بنظر می رسد با توجه به رویکرد نشانه شناسی و بررسی فرم و رنگ و دیگر عوامل در نشانه شناسی بتوان کارکرتهای مناسب فضاهای درمانی بخصوص دندانپزشکی را شناسایی کرد. پیش فرض ما بر این است، کارکرتهایی که دارای نماد قهرمانی و قدرت هستند می توانند در کودکان ایجاد حس قهرمانی کرده و با ترس خود از محیط درمان مقابله کنند .

رنگهایی مناسب فضاهای درمانی بخصوص کارکترهای به کار رفته در دیوارهای دندانپزشکی اطفال هستند که منعکس کننده آرامش و برطرف کننده تنش ایجاد شده ناشی از حس محیط باشد برای رسیدن به جواب این پرسش باید از نظر علمی نگاهی به نمادهای رنگی پرداخت پیش فرض بر این است که رنگهایی مثل آبی، صورتی، سفید و سبز مناسب فضاهای درمانی به خصوص دندانپزشکی هستند. چرا که رنگ آبی نماد صلح و آرامش، رنگ صورتی نماد نرمی و لطافت، رنگ سبز رنگ طبیعت و سفید رنگی خنثی است.

- پرسشهای فرعی

۱- چقدر طراحی محیط و چیدمان وسایل می تواند بر میزان کاهش استرس کودکان مفید باشد؟
فرض بر این است با توجه به علم گرافیک محیطی و طراحی معماری و بررسی نشانه شناسی رنگ و چیدمان وسایل در این خصوص می تواند بر میزان کنترل استرس کودکان ناشی از محیط تاثیر گذار باشد.

۲- محدوده سنی افراد تحت درمان در حوزه دندانپزشکی کودکان چند سال است؟
این مراقبت از سن حدود شش ماه تا یک سالگی که نخستین دندانهای کودک نمایان می شود تا دوازده سالگی که تقریباً همه دندانهای شیری کودک افتاده و تقریباً رشد دندانها کامل شده است، باید زیر نظر متخصص دندانپزشکی کودکان ادامه پیدا کند.

فهرست منابع

- *آیت اللهی، ح.، ۱۳۸۱، مبانی و کاربرد آن، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
- *ابراهیمی، نادر، (۱۳۷۶)، مقدمهای بر مصورسازی کتاب کودک، تهران، انتشارات آگاه
- *حمدی، بابک، ۱۴۰۰، از نشانه های تصویری تا متن، چاپ نوزدهم، نشر مرکز، تهران
- *بست، جان. (۱۳۷۱). روش های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری، ترجمه حسن پاشا شریفی و نرگس طالقانی، تهران؛ رشد
- *پاکزاد، جهانشاه (۱۳۹۱) انتشارات آرمانشهر، چاپ اول، تهران
- *پهلوان، فهیمه، (۱۳۸۱)، درآمدی بر عناصر تصویری در آرم، انتشارات دانشگاه هنر، تهران
- *آلیوریو فراری، آنا، ۱۳۸۷، نقاشی کودکان و مفاهیم آن، ترجمه عبدالرضا صرافان، چاپ دهم، تهران، انتشارات دستان
- *پیکربنگ، جان، ۱۳۸۱، مبانی هنرهای تجسمی کودکان، ترجمه: مرضیه قره داغی قرقشه، چاپ اول، تهران، نشر دنیای نو
- *پوپ، آرتور ایهام، گنستر، لورمور (۱۸۸۱-۱۹۶۹): سیری در هنر ایران از دوران پیش از تاریخ تا امروز جلد سوم نجف دریابندری (۱۳۸۷) تهران: چاپ اول، سمت
- *افظ نیا، محمدرضا، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، ۱۳۸۵، چاپ دوازدهم، تهران انتشارات
- *حسن زاده، رمضان، روشهای تحقیق در علوم رفتاری، ۱۳۸۵، چاپ چهارم، تهران، نشر سالوان
- *حکیم زاده، پدram، ۱۳۷۹، کلمه یا تصویر، چاپ اول، انتشارات ثاراله، تهران
- *زیگن، لارنس، (۱۳۹۳)، مبانی تصویرسازی، مترجم: شهره رحمانیان، تهران: پشتون
- *سیدصدر، ابوالقاسم، (۱۳۸۳) دایره المعارف هنر، انتشارات دانش، چاپ اول، تهران.
- *سرمد، زهره. بازرگان، عباس. جاری، الهه. (۱۳۷۶) روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگاه.
- *شامقلی، غلامرضا (۱۳۹۰)، مفاهیم پایه در طراحی معماری بیمارستان. تهران: انتشارات سروش دانش (چاپ دوم)
- *عباس، احسان، ۱۳۸۸، شعر و آینه، تئوری مکاتب شعری ترجمه: حسن حسینی، سروش: تهران
- *عربیان، ر. (۱۳۸۷) (نظام آراستگی و زیباسازی و مدیریت رنگ) تهران: رهپویان خرد
- *عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید ۱۳۶۱، چاپ بیست و یکم، تهران، نشر امیرکبیر
- *کپس، جنورگی. (۱۳۸۶) (بیثا). زبان تصویر. ترجمه: فیروزه مهاجر، چاپ دوم. تهران، انتشارات سروش.

* لنگ، جان، ۱۹۸۷، آفرینش نظریه های معماری؛ نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ترجمه علیرضا عینی فر، دانشگاه تهران، موسسه انتشارات، چاپ ششم.

* مقدسی، حمیده، ۱۳۷۲، روان شناسی هنر برای کودکان عادی و استثنائی، ترجمه و تالیف، حمیده مقدسی، چاپ اول، تهران، انتشارات چاپار فرزندگان

* دوورژه، موریس؛ روش های علوم اجتماعی؛ ترجمه خسرو اسدی؛ انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵
 * رستمی، شادی. یوسف زمانی، مهرداد (بدون تاریخ) بررسی انگاره های محیط کالبدی در طراحی مراکز درمانی کودکان با محدودیت حرکت (موثر بر ابعاددهی کودکان). مقاله چاپ شده در SID

* رشوند، ز. و حمیدی، ب. (بدون تاریخ). طراحی گرافیک محیطی (با رویکردی بر کارکردهای اطلاع. ۸۶-۹۱، رسانی مسیریابی در محیط شهر). ۱۸۴

* سلمانی گردانی، مریم، الله یاری، مجتبی، یارم طاقلو سهرابی، مریم، آتن، یونان، ۱۶ شهریور ۱۳۹۵، کاربرد تصویر سازی در دکوراسیون،
 * فروزانی، مرجان، (بدون تاریخ). بنجویی، مهدی، بررسی رنگ از سه رویکرد، کنفرانس پژوهش های معماری و شهرسازی اسلامی و تاریخی ایران، مقاله چاپ شده در SID

* کریمی، ویکتوریا، ۱۳۸۶، هنر درمانی، رنگ، فرم و فضا و تاثیرات آن بر گرافیک محیطی بیمارستان کودکان، مجله رهپویه هنر، شماره ۲، صفحه ۱۱-۵

* مصطفوی، آرش. سهیلی، جمال الدین. جلوه ناتوالیسم در دیوارنگاره های قاجاری عمارت سید جواد. تابستان ۱۴۰۰، فصل نامه علمی اثر
 * همتی آهویی، ابوالفضل، سال اول، شماره یک، تصویر سازی کتاب، رشد آموزش هنر، مجله راه تجاری هنر

فهرست منابع لاتین

- * Burgoon J. ,1982,Privacy and communication. Communication Yearbook 6.; 206-249.
- * Dalke, Hilary, et al., Lighting and colour for hospital design, A Report on an NHS Estates Funded Rescarch Project, London South Bank University, 2004.
- * Gay, L. R. Geoffrey E. Mills and Peter W. Airasian (1992). Educational Research: Competencies for Analysis and Application (4th ed.). New York, NY:Merrill/Macmillan.
- * Hilton, Lesette. "Calming Kids' Hospital Anxieties." Contemporary Pediatrics.
- * Modern Medicine Network, 1 June 2014. Web. 16 June 2016.
- * Preface Bland David.1969 A History of Book Illustration: Illuminated Manuscript and the Printed Book. 4 addition.
- * Shamgholi, Gh., Yekita, H. (2011). Basic Concepts of Hospital Designing, Sorooshe danesh publication, Tehran.
- * Sate'I, E. (1994). Color Effect on Human Life; psychology and culture science magazine.

Abstract

Offices and other dental treatment centers are considered places that have a stressful environment for children as well as adults, so the effect of environmental graphics of treatment centers is very important considering the sensitive and vulnerable conditions of patients. One of the most influential components in environmental graphics is illustration and wall painting. The image is a factor that affects both the body and the human psyche. In this research, firstly, the study of imaging on the walls of dental treatment centers and its effects on the improvement of the mental state of children is discussed, and also the ready-made stickers used in the interior of the treatment centers are examined, and then the examination and analysis of the imaging of the walls of the clinics is done. The dentists who were randomly collected from the city of Tehran will be discussed and will express the mental and psychological injuries of children and the child's fear of the treatment environment. is given

The research method is descriptive and analytical, and the data collection method is field observation and library study. The results obtained from this research show that, based on their physics, as well as their

specific psychological effects, visualization and mural painting can leave specific effects on patients, and the designer creates a suitable and pleasant environment by using colors. It directly and indirectly affects the patient's mental and emotional state and removes stressors.

Keywords: environmental graphics, hospital, children, illustration, wall painting, mental state